

KARD ÉS LANT

A TÖRTÉNELMI VITÉZI REND, PEST TÖRZSSZÉKÉNEK KULTURÁLIS ÉS IRODALMI HÍRLEVELE 2022. FEBRUÁR

Mottó: „...Egészséges szellemű európai ember nem lehet kommunista! Nincs olyan vastag bőrt igénylő hazugság, amit egy kommunista szemrebbenés nélkül ki ne mondana, ha azt a mozgalom érdeke, vagy az elvtársak személyes boldogulása így kívánja.”

(Alekszandr Szolzsenyicin, Nobel díjas orosz író).

*****

JÉGBONTÓ HAVA - FEBRUÁR - BÖJTELŐ HAVA

Február 1.

Hajós Alfréd

„De egyszerre elhallgatott a zene s a hirtelen beállt csendben néhány ember ajkán megszólaltak a magyar himnusz hangjai. Az volt az érzésem, hogy a kis magyar kolónia tagjai inthették le a zenekart s énekelték el nemzeti himnuszunkat.”

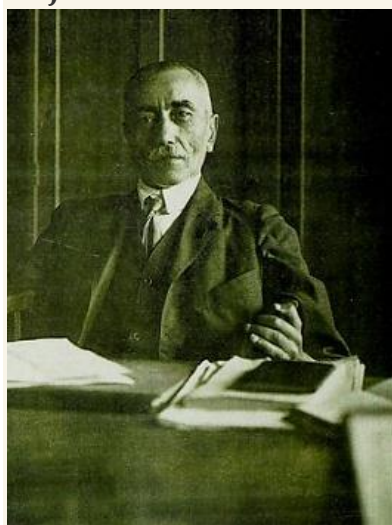
Az első magyar olimpiai győzelem érme

Hajós Alfréd (Budapest, 1878. február 1. - Budapest, 1955. november 12.) magyar építészmérnök. Az első magyar olimpiai bajnok, az első újkori olimpia kétszeres úszóbajnoka, többszörös Európa-bajnok, az 1924-es párizsi szellemi olimpia építészeti kategóriájának győztese. A magyar sportnak alig van olyan területe, amellyel Hajós Alfréd ne került volna kapcsolatba. Az első magyar olimpiai bajnok egymással távoli rokonságban sem álló sportágakban próbálta ki magát. A különböző sportágakban nyújtott kiemelkedő teljesítményei, valamint a sportélet fellendítése érdekében végzett társadalmi és szakmai (építészmérnöki) munkája alapján joggal nevezhető sportpolihisztornak, megfelelő a kor ideáljának.

oooooooooooo

Február 2.

Sajó Sándor

Sajó Sándor, az iskola igazgató

*„De túl minden bűn, minden szenvedésen,
Önérzetünket nem feledve mégsem,
Nagy szívvel, melyben nem apad a hűség,
Magyarnak lenni: büszke gyönyörűség!”*

*„Lelküinkbe szíva magyar földünk lelkét,
Vériünkbe oltva ősök honszerelmét,
Féltőn borulni minden magyar rögre,
S hozzátapadni örökkön-örökre!...”*

*„Ki lelke mélyén ember és magyar:
Eszményeinknek képét festi rája,
S legyen bár sorsunk gyász vagy diadal,
A harcot érte hűséggel megállja!”*

*„E hármasszín a lelkemen ragyog,
Számomra nincs szebb ezen a világon;
E lobogót én, mert magyar vagyok,
Hűséggel védem, szeretettel áldom.”*

*„Magyarnak születtem! Ünnepe napon szótted
Számomra e sorsot népek Istene!”*

*„Örvendezz, árva népem
Vagyunk még magyarok...”*

*„Magyarnak lenni: tudod, mit jelent?
Magasba vágyva, tengni egyre - lent;
Mosolyogva, mint a méla őszi táj,
Nem panaszkodni senkinek, mi fáj.”*

*„A szent jel int és hív és vár a munka,
Az út nehéz s a cél oly messze még!
A meddő gyászt a balsors már meguntta, -
Küzdj, szenvedj, fáradj, ifju nemzedék!
Bús ugarunknak lesz még aratása,
Csak törjed, túrjad, magyar ifjuság,
Hogy megzendíthesd új föltámadásra
A magyar élet büszke himnuszát!”*

*„Hiszek a magyar hősrégékben
Egy ezredévek erejében,
Hiszem létünknek szent csodáit
S titkon vezérlő csillagát;”*

Taníts meg, én Uram, milyennek kell lennem, hogy igazabb, hívebb, jobb magyar legyek.”

Sajó Sándor (Ipolyság, 1868. november 13. - Budapest, 1933. február 2.) költő, tanár, drámaíró, az MTA levelező tagja. Hazafias és irredenta költemények szerzőjeként vált ismertté.

Sajó Sándor (Heringer Sándor) generációkkal korábban elmagyarosodott német eredetű család gyermekeként 1868. november 13-án született a Hont megyei Ipolyságon. Apja Heringer János, anyja Rossnágel Teréz egyszerű színmagyar polgáremlerek. Apámról című versében így ír: „*Volt egy férfi, fenkölt lelkű és nemes, / Igazak közt első sorban érdemes; / Becsületes, tiszta lelke / A szemében világolt... / Ez a férfi az én édes apám volt... Ő tanított hón szeretni / Embert, eszményt, nemzetet, / Igaz szívvel, ahogy ő is szeretett...*” Édesanyjáról Dal az édes anyáról című versében vall. „*Én édes jó anyám, fölnevelő dajkám! / Terólad zeng a dal költő-fiad ajkán; / Megárad a szívem, míg téged dalollak. / S feltörő érzésem imádságba olvad ...*”

Elemi iskoláit Ipolyságon végezte, majd középiskolai tanulmányait Petőfi és Mikszáth egykori iskolájában, a selmecebányai evangélikus líceumban végezte. Korai zsengeit Selmecebányán fogalmazta. Első verseskötetét „Három év alatt” címen összegyűjtött pénzüken az osztálytársai adták ki 1886-ban ötven példányban. 1886-tól a budapesti egyetem bölcsészeti karán magyar-latin szakon tanult, ahol mások mellett Gyulai Pál és Beöthy Zsolt előadásain képezte magát a költészetten és stílus tudományában. Verseit már ekkor közlik korabeli újságok. A Vasárnapi Újság szerkesztőségében ismerkedett meg Vajda Jánossal, a Petőfi Társaság ülésein pedig Reviczky Gyulával.

Származását tekintve tehát nem volt magyar, költészetében talán pont emiatt szinte minden más témát megelőz magyarságtudata és nemzetszeretete. Forgács című versfüzérének egyik darabjában írja:

*Petőfi tót volt, - ej, no, nem baj,
Magam is sült német vagyok, lám,
Csak éppen a nyelvem meg lelkem magyar,
S a nap is magyarul ragyog rám.
Petőfi tót volt? - én is más vagyok?
Örvendezz, árva népem
Vagyunk még magyarok...*

1903-ban Sajó Sándort eredményes tanári munkássága és költői sikerei elismeréseképpen Budapestre helyezik át, az akkori III. kerület gimnáziumába. A fővárosba költöztetését követően tovább erősödik a függetlenségi eszmékben, egyre sürgetőbbnek tartja a Habsburg Birodalomtól való elszakadást. Ugyanígy elutasítja a szabadkőműves szervezkedést, a polgári radikalizmust és a marxista szocializmus retrográd gondolatát.

1860-ban „Rendületlenül” címen írt verset a nemzet iránti hűségéről, a hazaszeretetről. Az összeomlás, az idegen megszállás, az ország-csonkítás készíti az új

Rendületlenül! megalkotására. A Hit című lírai költemény Sajó Sándor legszebb magyarság-versei közül való. Ebben a kötetben jelent meg a híres irredenta költemény, a Magyar ének 1919-ben. Ars poeticának is beillő sorai A veréb című verséből:

*„Könnyűszárnyúak, jó, csak menjete!
Én a verébről mondok éneket,
S dicsérem ezt a kicsi madarat,
Koldus, kopott, de hű és - itt marad.
(...)
Szenvedve, sírva, ha így van megírva,
Élünk-halunk a magyar ég alatt!*

oooooooooooo

Pavlics Ferenc

Pavlics Ferenc a híres űrjármű modelljével

Pavlics Ferenc 1928. február 3-án Balozsamegyyesen, egy Vas megyei kis faluban született. Gépészmérnök, az Apollo programban használt holdautó, a Lunar Roving Vehicle létrehozásának kezdeményezője, a jármű tervezője és főkonstruktor. 1971-ben az ő vezetésével fejlesztették ki az először, az Apollo-15 űrhajóval felbocsátott NASA-holdjárművet.

A világ első földön kívüli járművének tervezője ma sem világhírű. Sőt még idehaza sem közismert. A szakma ismerői persze a magyar tudomány és technika nagyjai között tartják számon, néhány fontos kitüntetés és oklevél birtokosa, a média reflektorfénye mégis mintha elkerülte volna.

A Holdautó a Hold felszínén, használatra készen

A jármű igazi jelentősége abban állt, hogy az asztronauták számára nagyobb kísérleti lehetőségeket biztosított. E nélkül ugyanis csak 10-20 méter távolságra tudtak „elsétálni” és talajmintákat gyűjteni, a járművel viszont a három út során csaknem 80 kilométer távolságot tettek meg. Így a kutatás szempontjából olyan geológiailag fontos helyekre is eljuthattak, ahová egyébként értelemszerűen nem. A szonda biztonsági okokból a legsimább helyen szállt le, a holdautóval pedig az asztronauták eljuthattak a tudósok számára sokkal izgalmasabb sziklák, hegyek, szakadékok vidékére is.

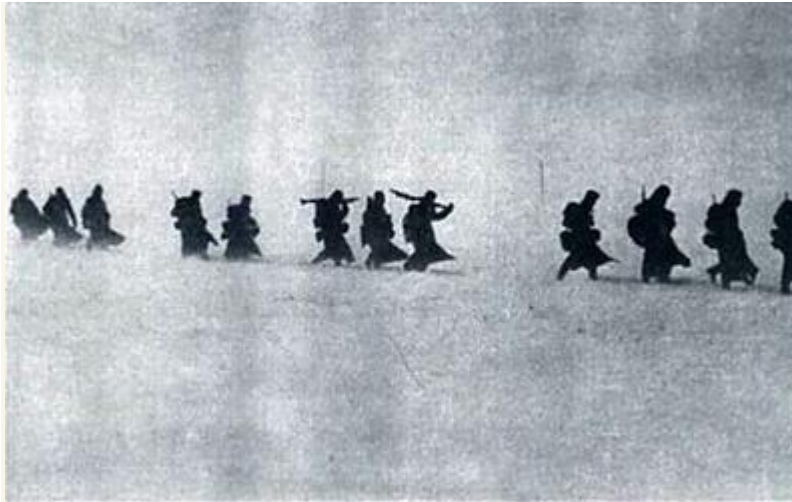
Az Apollo-program után a NASA díjat kapott, a GM pedig új munkával bízta meg, ezúttal földi feladatot kellett ellátnia. 1978-ban Pavlics Ferencet Európába küldték, ahol a politikai enyhülés légkörében üzleti kapcsolatokat kerestek a kelet-európai államokkal. Ehhez alkalmasnak látták a helyi viszonyokat jól ismerő Pavlicsot. Bécsbe költözött, ahol egyebek mellett sokat dolgozott a GM és a Rába akkor kezdődő együttműködésén, s ennek eredményeként a Rába teherautó hátsó hidakat szállíthatott Angliába, sőt még Detroitba is. A szentgotthárdi Rába-gyártelep megnyitásán is jelen volt, amiből később az Opel-gyár fejlődött ki.

Utolsó budapesti útjain a belügy kétszer is megpróbálta kémnek beszervezni, amiről azonnal tájékoztatta a bécsi amerikai követséget és GM-beli főnökeit, akik 1980-ban jobbnak látták visszavonni a "tűzvonalból" és áthelyezték a rüsselheimi Opel-gyárba. Itt épp akkor kezdtek bele a Corsa kifejlesztésébe. Az egyik legfontosabb terület, a minőség-ellenőrzés igazgatója lett. Később Zaragozában a Corsa gyártásának beindításával bízták meg.

Tapasztalataira nyolcvanévesen is igényt tartanak a NASA-nál a 2020-ra tervezett Constellation - Csillagkép - nevű holdprogram előkészítésekor.

Február 9.

A 2. magyar hadsereg pusztulásának emléknapja - „A voronyezsi katasztrófa” - 1943.

„A m. kir. 2. honvéd hadsereg a Don mentén mélység nélküli gyéren megszállt nagy kiterjedésű védőállásban a januári nagy orosz támadás elleni küzdelemben becsülettel állta a harcot. A hadsereg színe-java ott veszett a nagy túlerővel szemben vívott csatáiban, de elérte azt, hogy ellensége is felmorzsolódott. ... Hódolattal álljunk meg hősi halottaink, sebesülteink ezrei előtt, dicsőség nevüknek, hála és elismerés illesse őket. ..." (1943. március 12. kelt 30. számú hadsereg parancs).

A magyar hadtörténelem egyik legnagyobb katasztrófája volt a 2. magyar hadsereg pusztulása a Don-kanyarban. Több mint négyszer annyi ember veszett oda, mint történelmünk másik hasonlóan sorsfordító kudarcában, a mohácsi csatában.

1943 januárjában a szovjet hadsereg által megindított általános támadás következtében esett áldozatul a Voronyezs térségében harcoló 2. magyar hadsereg; 40 ezren veszítették életüket, 70 ezer katona került fogságba, akik közül szintén tízezrek pusztultak el.

A rudkinoi emlékmű három kettőskeresztje

Elhunyt vitéz nagybányai Horthy Miklós

„Mindannyiunk közös, szent célja Magyarország felszabadítása!”

„Mély a tenger és végtelen... De mélyebb szeretetem, mely szülőhazámhoz fűz, és végtelenebb vágyódásom, mely a magyar földre és a magyar nép körébe hazavonz!”

„Hírnév, kincs, dicsőség nem adhat földi boldogságot, önmagunkban kell azt keresnünk, a szív nyugalmában és az erkölcs tiszta érzet ártatlan örömeiben.”

„... Aki csak valaha is szerepet vitt a közéletben, jól tudja, hogy a pártoskodó gyűlölködés vagy kedvezés egyoldalú megítélésével szemben senki sem számíthat mentességre. A tárgyilagos ítéletmondás a történelem feladata...”

„Horthy Miklós, akármilyen tragikusan végződött országlása, a magyar nép emlékezetében mindig a nemzet nagy fia lesz. Egyéni kvalitásai, jelleme, lovagias lénye, szándékainak tisztasága, minden kritikán felül álló jóakarata és népe iránt érzett olthatatlan szeretete: ezek mérik ki az ő helyét történelmünkben.”
(Kállay Miklós)

Becsületessége és bátorsága éppen úgy erénye volt, mint lélekből fakadó kötelességtudata. Ellentétben minden más »nagy emberrel, különösképpen nem volt sem hiú, sem törtető, sem önző. Nem kereste azokat a magas hivatalokat, melyeket rákényszerítettek, inkább elfogadta azokat, abban a reményben, hogy így rajongásig szeretett hazáját szolgálhatja. Szigorú volt, amikor kellett, de az alaptermészete kedves, szívélyes. (Nicholas Roosevelt)

Vitéz nagybányai Horthy Miklós (Kenderes, 1868. június 18. - Estoril, Portugália, 1957. február 9.) az Osztrák-Magyar Haditengerészet tengerésztisztje, 1909-1914 között Ferenc József szárnysegédje, ellentengernagyként a flotta utolsó

főparancsnoka volt. Az uralkodó a világháború végén altengernaggyá léptette elő. Az első világháborút követő proletárdiktatúra összeomlása után megszilárdította az államhatalmat. 1920. március 1-jétől 1944. október 16-áig ő volt a Magyar Királyság kormányzója. Portugáliai emigrációban halt meg 1957-ben. 1993. szeptember 4-én temették újra Kenderesen.

Vezetésével a magyar nemzet viszonylag rövid idő alatt (6-8 év elteltével), megkezdte a felzárkózást a nyugati államok szintjéhez! Fellendült a mezőgazdaság, az ipar és a kereskedelem. A Pengő (a Koronát 1926-ban felváltó új pénzegység) Európa egyik legerősebb valutája lett, és értékállósága a második világháború végéig stabil maradt!

Világ és európai hírév gyárak tömegei nőttek ki magukat az országban (Ganz, Weiss Manfréd, Láng, Tungsram, Hoffer, Telefongyár, Kábel Művek, Chinoin, Richter, Ózdi Vasművek, Győr, stb., stb.). Megnyílt a kontinens első földalatti vasútvonala, a világ első telefonhírmondó központja, és Európa egyetlen ópiumgyártó üzeme.

Az oktatás, az orvosi ellátás és a közbiztonság mintaszerűen lett megszervezve! A magyarság bebizonyította, hogy a legnagyobb tragédiából is van kiút, ha a csüggedést,- a hit és a tenni akarás váltja fel az emberekben, vezetőik pedig értik a dolgukat!

Magyarország (geostratégiai helyzete miatt) egyszerűen nem maradhatott ki a második világháborúból. Legfeljebb egy időhúzás „eredményeként”,- a német megszállás évekkal hamarabb következett volna be, és az ország lakossága nagyobb áldozatoknak lett volna kitéve!

A lisszaboni temetőt maga választotta, amikor a következőket mondta: „Itt szeretnék pihenni, amíg haza nem visznek egy szabad Magyarországra”.

Kívánsága teljesült. Hamvait 1993. szeptember 4-én, a kenderesi családi kriptában helyezték örök nyugalomra, felesége és négy gyermeke földi maradványai mellé.

Végezetül idézzük még ide Ormos Mária szavait:

„Mit is tanult ő, az átlag magyar annak idején? Megtanulta, hogy a Horthy rendszer restauráló, fasiszta, fasisztoid, fél-fasiszta, diktatórikus, militarista, nacionalista, önző, népnyúzó, hatalomféltő, utolsó csatlós és így tovább. És főleg: ellenforradalmi. Most ezt hallja és olvassa: konzervatív, autokrata, autoritárius, tekintélyelvű, nemzeti, öncélú, dinamikus, modernizáló, magárahagyott, becsapott stb. Nos, azt hiszem, hogy itt és most egy új, átgondolt szintézisnek még akkor sem járt le az ideje, ha a világ nagyobbik részében történetesen ez lenne a helyzet. A magyarok ugyanis láthatóan nem akarnak lemondani a történelmükről, és joggal azt hiszik, hogy ezt végre megkaphatják." Úgy legyen! Tenném még hozzá csendese

oooooooooooo

Február 10.

Megkezdték a budai alagút építését

Az alagút Fuchsthaller Alajos acélmetszetén 1857-ben

1853. február 10-én megkezdték a budai alagút építését, melynek gondolatát gróf Széchenyi István vetette fel. Az alagút megépítése létfontosságú volt a Lánchídon zajló forgalom szempontjából. Bár a Lánchídon az első kocsis 1849 januárjában már áthaladhatott, a teljes értékű kapcsolat Pest és Buda között csak az 1857. április 30-án megnyitott, a Várhegy alatt húzódó 350 méter hosszúságú közúti alagúttal együtt vált teljessé.

oooooooooooo

Február 11.

A kitörés, a becsület napja

1944. augusztus 27-én a szovjet csapatok elérték a történelmi Magyarország területét. Sztálin parancsára október 29.-én megkezdődött Budapest ostroma, amely a második világháború során a Moszkvai és Sztálingrádi csaták után a harmadik legsúlyosabb

városi ütközete lett. A 102 napig tartó ostrom során a Budapestet védők - körülbelül fele részben németek és magyarok, katonák és civilek egyaránt, a lakosság elszánt támogatásával korábban soha nem tapasztalt helytállásról, hősiességről tettek tanúbizonyságot.

Amikor a szovjet csapatok már a vár tövében, a Széll Kálmán és a Széna téren voltak, a kilátástalan helyzetben 1945. február 10-én Pfeffer-Wildenbruch tábornok is cselekvésre szánta el magát. Elhatározta, hogy a még harcképes német-magyar egységekkel megkísérli a kitörést a Széll Kálmán téren és a Margit körúton keresztül a Hűvösvölgyi út irányába. A cél az volt, hogy a legrövidebb útvonalon, Tinnye elfoglalása után, másnap délben Szomor térségében elérjék a saját vonalakat. Csak azok csatlakozhattak a kitöréshez, akik képesek voltak erőltetett menetben 20-25 kilométeres gyaloglásra. A több mint kilencezer sebesültet kénytelenek voltak sorsukra hagyni. A német katonák többségében a kapituláció, mint lehetséges megoldás fel sem vetődött, hiszen már voltak tapasztalataik arról, mi vár rájuk, ha szovjet hadifogságba kerülnek. Dálnoki Miklós Béla, az 1. magyar hadsereg főparancsnoka hívására átállt galíciai magyar zászlóaljtag pl. lefegyverezték és Szibériába, hadifogságba küldték. Pfeffer-Wildenbruch egy biztonságosabbnak tűnő külön úton, az Ördög-árok csatornáján keresztül a Bolyai-akadémiánál kívánt a felszínre jönni, ezzel elkerülve az akció legveszélyesebb részét.

A haditanács február 11-én délelőtt úgy határozott, hogy este 8 órakor áttörik az ostromgyűrűt és a budai hegyeken keresztül megpróbálják elérni a német vonalakat. Este 6 óra előtt rádióon továbbították a hírt: „élelmiszerünket felhasználtuk, az utolsó töltényeink csőre töltve, Budapest védői választhatunk a kapituláció, vagy a harc nélküli lemeszárlás között.” A kitörés előtt így hangzott Hindy István vezérezredes - a magyar védők parancsnoka - rádióüzenete: „A királyi palota kiégett romjai között körülzárt bennünket az ellenség. Elegendő élelmünk és vizünk hetek óta nincs. Sorsunkat az Istenre bíztuk. Ha túlélitek ezt a poklot, gondoskodjatok hozzátartozóinkról!”

A kitörésben részt vevők közül több mint tízezer embernek sikerült átverekednie magát az orosz védőöveken és ki tudott jutni a budai hegyekbe. A szovjetek azonban a kisebb-nagyobb csoportokra szakadó menekülőket felszámolták. A saját vonalakat körülbelül hétszáz fő érte el.

A fővárost védők - függetlenül attól, hogy német, vagy magyar katonák, vagy önkéntesek, nyilasok vagy civilek voltak - igazi hősök voltak. Míg Bécs két nap alatt esett el, ők 102 napig helytálltak két hadsereggel szemben, úgy hogy ebből 53 napig teljes bekerítésben harcoltak.

Európa hősei Ők. Rájuk emlékezni nemcsak állampolgári jogunk, de egyúttal kötelességünk is.

oooooooooooo

Jaltai konferencia

Winston Churchill, Franklin D Rooseveltt, és Sztálin a három szövetséges nagyhatalom jaltai konferenciáján.

1945. február 4 és 11-e között az antifasiszta koalíció három vezető hatalmának képviselői nagy jelentőségű konferenciára ültek össze, melyet hivatalosan a tanácskozások helyszínéről - a Krím félszigetről - Krími konferencia néven jegyzett fel a diplomáciatörténet, de a kortársak és a rákövetkező nemzedékek Jaltai konferencia, vagy egyszerűen csak Jalta néven emlegettek. Jalta minden rossznak a szinonimája a kelet-európai fölékben, mert egy csak napjainkban foszladozó legenda szerint a közhiedelem a jaltai konferenciának tulajdonította Európa felosztását, és keleti fele kiszolgáltatását a sztálini önkénynek. Valóságos mítosz szövődött Jalta köré, ami nem mindenben felel meg a történeti tényeknek.

oooooooooooo

Az első Bánk bán előadás

*„Hazám, hazám, te mindenem!
Tudom, hogy mindenem neked köszönhetem.
Arany mezők, ezüst folyók,
Hős vértől ázottak, könnytől áradók.”*

A Bánk bán első előadásának színlapja

Katona József 1815-ben egy erdélyi pályázatra írta a történelem sorsfordító eseményeinek emblemikus színművét, a Bánk bánt. Ma sem egészen biztos, a Bánk bán eljutott-e a kolozsvári drámapályázatra, ahová eredetileg Katona szánta. A mű visszhang nélkül maradt, a pályázaton még a nevét sem említették. Az irodalom akkori vezéralakjai tudomást sem vettek róla. Az előadás reményében 1819-ben átdolgozta a darabot. E jelentősen ártírt változat körüli első jelentős vita: előadni vagy nem előadni... A székesfehérvári színészek pesti játékokon szerették volna bemutatni, de a cenzúra nem engedélyezte a színelőadást.

oooooooooooo

A telefonhírmondó története

„Telefonhírmondó a címe annak a világcsodának, mely tegnap és ma Budapestet csakugyan Európa első városává tette ... nekünk van a világon egyedül elbeszélő hírlapunk, ami csakugyan unikum.” (Pesti Hírlap 1893. február 17)

„A Telefonhírmondó korunknak legelmésebb találmánya. Egy élő hírlap, mely minden nyomtatott hírt megelőz, a nap eseményeit odahozza helyünkbe: nappal értesít, tudósít, este pedig a színházi élvezeteket osztja szét otthon ezereknek. Fő- és székvárosunknak ez az egyik legérdekesebb specialitása.” (Jókai Mór)

„...Egy újság, amit nem írnak, de mondanak; - újság, amit nem kell olvasni, csak hallgatni, újság, amit nem naponként vagy hetenként adnak ki, hanem óráról órára - folyton, reggeltől estig. [...] Aki tudni akarja, hogy mi az újság, az melléje ül, leakasztja a kagylókat. Se szól, se kérdez, se csenget - csak hallgat. Egyebet úgysem tehet, mert a két hallgatókagylóból özönlik a hír, szakadatlanul. Minden órában egy új kiadás, vagy ha úgy tetszik, hírmondás. Ha életre való az eszme, akkor rövid időn belül átalakítja az egész hírlapirodalmat hírmondolattá..” (Hét, 1893. 143. o.)

„Puskás Tivadar feltalálói érdeme és a hírmondó találmány voltának nagyszerűsége nem egy műszaki újdonságban rejlik. Az igazán nagyszerű és zseniális vállalkozásban az, hogy végül is a világon első és jó harminc évig egyetlen ilyen jellegű szolgáltatás volt. Nem volt ő feltaláló, de volt (...) a „vállalkozás költője”. (Magyar Nemzet 1993. március 12)

Puskás Tivadar, a telefonhírmondó megalkotója

„Üdvözöljük Budapest lakosságát. Üdvözöljük olyan szokatlan módon, mely páratlan a világon. Üdvözöljük az első várost, amelyből a telefonhírmondó az egész világon győzedelmes útjára indul.” - 1893. február 15-én ezekkel a szavakkal kezdte meg adását a rádió őse, a telefonhírmondó. A beszélő újságnak is nevezett magyar

specialitás forradalmasította az újságírást és az információterjesztést. Ez volt az első olyan elektronikus elven működő média, amely az egész világot megelőzve jelentkezett a nagyközönségnek szánt hangzó műsorról. Jelentőségét jól mutatja, hogy a világ valamennyi médiatörténettel foglalkozó könyve részletesen foglalkozik vele, és mind eredeti magyar nevével szól róla.

oooooooooooo

Február 25.

A kommunizmus áldozatainak emléknapja

„E nemzedéknek nincsen kegyelem.
Teste darabokra vágattassék,
Szegeztessék az idő kapujára.”
(Reményik Sándor)

„A jövő generációk előtt kötelességünk feljegyezni a 20. század bűneit és biztosítani, hogy azok soha nem ismétlődhetnek.”

(Milan Kundera)

Az Országgyűlés 2000. június 13-án elfogadott határozata értelmében február 25-e lett a kommunista diktatúrák áldozatainak emléknapja.

Ezen a napon emlékezünk meg a kivégzettekről, az agyonvertokról, a munkatáborokban, büntetőlagerekben elhunytakról. Az internáltakról, kitelepítettekről, a súlyos börtönbüntetésre ítéltokről, a koncepciók peres vádlottjairól, a halálra ítéltokről, az átnevelőtáborok áldozatairól. Tágabb értelemben az ember kiszolgáltatottságáról, a terror elszenvedőiről, a félelemtől, a hataloméhségről, a szabadságvágyról. :

„...Egészséges szellemű európai ember nem lehet kommunista! Nincs olyan vastag bőrt igénylő hazugság, amit egy kommunista szemrebbenés nélkül ki ne mondana, ha azt a mozgalom érdeke, vagy az elvtársak személyes boldogulása így kívánja.”

(Alekszandr Solzsenyicin, Nobel díjas orosz író).

oooooooooooo

Nagyböjt kívül és belül – Harminc kérdés és válasz segít a készületben

NÉZŐPONT – 2018. február 13., kedd

Füzes Ádámot, az Esztergomi Hittudományi Főiskola levelező tagozatának liturgikatanára

1. *Hogyan lehetséges, hogy közel másfél hónapja ünnepeltük Jézus születését, és máris itt a szenvedésére, megváltó kereszthalálára felkészítő időszak?*

Húsvétot a tavaszi nap-éj egyenlőséget követő holdtölte utáni vasárnap ünnepeljük, ez március 22. és április 25. között mozoghat. Ennek megfelelően a nagyböjt kezdete lehet akár február 4-e is, ami igazán rövid farsangot eredményezne, míg a leghosszabb karneváli idény március 10-éig tartana. Az idej egy korai, de nem szélsőségesen korai nagyböjtkezdés.

2. *Miért negyven napig tart a nagyböjt?*

A negyvenes szám ma sokaknak az életközépet juttatja az eszébe, de a korai kereszténység – kezében az Ószövetséggel – a készület idejét látta benne: Mózes negyven napig böjtöl a törvény kihirdetése előtt, negyven évig tart a pusztai vándorlás, Illés negyven napig megy a Hóbre, Jónás negyvennapos bűnbánatra hívja Ninivét. A keresztények számára azonban a legfontosabb példa Jézus negyvennapos böjtje.

3. *Honnan ered a hamvazkodás szertartása?*

A hamu már az Ószövetségben a bűnbánat jele volt, és Jézus is említi. A korai Egyházban a bűnbánókat nagyböjt elején, miután bűneiket megvallották, és kirótták rájuk az elégtételt, szőrzsákba öltöztették, a püspök hamut hintett a fejükre, és kiutasította őket a templomból, ahogyan a bűnbe esett első emberpárt Isten a paradicsomból. Egyes hívők bűnbánatuk jeléül magukra vették a hamu jelét, és a 11. századtól ez általános előírás lett

4. *Miből van a hamvazószerdán használt hamu, és mit jelképez?*

A hamut a hagyomány szerint az előző évi virágvasárnap barkák elégetésével (és szitálásával) nyerjük. A hamvazkodás fentebb leírt eredeti jelentése miatt fontos lenne a nagyböjt eleji gyónás, és így az időszakban a meggyónt, megbánt bűnök fölötti vezeklés jele lehetne a hamu.

5. *Kötelező templomba menni hamvazószerdán?*

Nem, de nagyon ajánlott. :)

6. *Ha összeszámoljuk a napokat hamvazószerda és húsvét között, több mint negyven nap jön ki. Miért?*

Eredetileg kétnapos böjt volt húsvét előtt, ez bővült egyhetesre, majd hat vasárnapkal korábban (a mostani első vasárnap) kezdődött a böjt, végül magánszorgalomból kezdtek még négy nappal korábban. A vasárnap ugyanis böjttiltó nap, és így – egyes számítások szerint – nem része a negyven napnak. Tehát a $6 \times 6 = 36$ -hoz kellett még 4 nap. A 11. századtól lett a nyugati rítusban általános előírásként szerda a böjt kezdete.

7. *A görögkatolikusok korábban elkezdik a böjtöt. Honnan ered ez a szokás?*

A nagyböjt kezdete az első évezredben nagy változatosságot mutatott, volt, ahol hat, hét vagy akár nyolc hétig is tartott. A görögkatolikusok ötvenedvasárnap után kezdik a böjtöt, két nappal korábban a latin rítusúaknál.

8. *Miért nagyböjtnek hívjuk ezt az időszakot? Van „kisböjt” is?*

Igen, minden egyes péntek böjti nap, Krisztus halála iránt tiszteletből. A negyvennapos böjtölés pedig ennek az éves megünneplése, a nagypénteki böjt kiterjesztése.

9. *Miért nem éneklünk Alleluját és Dicsőséget nagyböjtben?*

Az Alleluja sajátosan húsvéti, a feltámadást hirdető liturgikus rész, ezért nagyböjtben traktus (folyamatos szólószóltározás) helyettesíti a misében. A Dicsőség pedig karácsonyi „misealkatrész”, ami népszerűsége miatt terjedt el az egész egyházi évben, azonban adventben és nagyböjtben nélkülözzük.

10. *Mi a különbség a szigorú böjti nap és a sima böjti nap között?*

A böjtöt a 4. századi forrásaink szerint mindenki maga szabta meg magának, sokan egyáltalán nem ettek nagycsütörtök estétől a feltámadási szertartás végéig, mások egész nagyböjtben különféle fogadalmak szerint böjtöltek, csak kenyeret és vizet, csak nyers zöldségeket fogyasztottak, vagy csak naponta egyszer étkeztek. A későbbiekben szabályozta az Egyház a böjti napokat, de ez az előírás az újkorban egyre inkább enyhült. Eredetileg az egész nagyböjt során csak egyszer, este lehetett enni (ezért a középkorban délre hozták előre az esti zsoltózt, hogy hamarabb „este” legyen). Idővel egy kisebb étkezés, majd még egy engedélyezetté vált. A francia nyelvben a déjeuner és petit déjeuner szavak őrzik a böjtmegszakítást és kis böjtmegszakítást (ebéd és reggeli).

A jelenlegi szabályozás a korábbi enyhe böjtöt írja elő szigorú böjtnek (napi háromszori étkezés, melyből egy a szokásos bőségben), és péntekekre az egyszerű hústilalmat rendeli.

11. Mit jelent a gyakorlatban az, hogy csak egyszer szabad jóllakni?

A jelenlegi böjti fegyelmet 1966-ban határozta meg a püspöki kar, és az nem szól „jóllakásról”, hanem arról, hogy „csak egyszer van (teljesebb) étkezés, de megengedett reggel és este némi étel fogyasztása”. Az, hogy délben vagy este van a teljesebb étkezés, szabadon eldönthető.

12. Mi az a minimális lemondás, amit az Egyház előír a nagyböjtre?

Péntekenként hústilalom 14 éves kortól halálig, hamvazószerdán és nagypénteken pedig a fent leírt szigorúbb böjtöt kell tartani.

13. Ha én ennél többet szeretnék tenni, milyen lehetőségeim vannak?

A lehetőségek szinte korlátlanok, de a józan ész kikapcsolása nagyböjtben sem megengedett. Tehát mindenki életkorának, testi adottságainak, egészségügyi állapotának, munkájának, idegrend-szerének megfelelő böjtöt, önmegtagadást vállaljon. Azonban az Egyház mindig hármasságban gondolkodott: böjt/lemondás, több imádság, alamizsna/jótékonykodás.

14. Mi a lelki célja a testi böjtnek?

A böjtnek elsődlegesen testi célja van. Vagyis az, hogy „megfegyveljünk” a testünket, hogy „ne a fark csóválja a kutyát”, hanem az értelem adja ki a parancsokat, és ne a test kényelme, önzése vezessen. A mai, kényelemre épített fogyasztói kulturálatlanságban ez még fontosabb, mint ezer éve. Visszanyerni a lélek, a szellem uralmát: emberségünket adja vissza. A győzelem erkölcsi: ura vagyok magamnak. Ezután beszélhetünk további lelki haszonról, hiszen a testi visszafogottság több teret enged a léleknek – ez olyan egyetemes emberi tapasztalat, amely minden vallásban jelen van, és érdemes visszatérnünk hozzá nekünk, nyugati keresztényeknek is.

15. *Kiválthatjuk jó cselekedetekkel a testi böjtölést?*

Nem. A böjt böjt, a jó cselekedet pedig jó cselekedet. Mindkettő fontos része a nagyböjti készülletnek.

16. *Miért pont a húsról való lemondással böjtölünk?*

A hús egy maradék minimum a korábbi böjti fegyvelemből. Régen semmiféle állati eredetű ételt nem ettek, aztán az újkorban engedményként megjelent a tojás, a tejtermék, de csak a 19. század végén engedték meg a zsír használatát a főzéshez.

17. *Miért lehet halat enni?*

A hal hidegvérű állat, és a húsának szerkezete nem hasonlít a melegvérűekéhez, ezért is engedték meg ennek fogyasztását.

18. *Hogyan böjtölhet egy vegetáriánus?*

A böjt lényege nem a hústilalom, hanem az önmegtartóztatás. A vegetáriánus találjon ki és fogadjon meg nagyböjt elején más, testhez álló erénygyakorlatot.

19. *Ha mégis eszem húst egy nagyböjti pénteken, az mennyire súlyos bűn?*

Halálos. Kimutatták, hogy előbb-utóbb mindenki meghalt, aki evett valaha is húst. :) Komolyra fordítva a szót: a bűn a súlya miatt nem komoly, azonban a szándék, a lelkiület fontos itt. Ha szándékosan fittyet hányok az Egyház előírására, az komoly gond, ha dilemmát oldok fel vele (például nem akarok megbántani valakit, akinek aznap van a születésnapja, és a szeretet sérülne, ha visszautasítanám), akkor az nem súlyos.

20. *A vasárnapok nem számítanak bele a negyven napba – így vasárnaponként nem is kell böjtölni? Például ha elhatároztam, hogy nagyböjtben lemondok a csokoládéről, vasárnap mégis ehetek, anélkül hogy megtörném a böjtöt?*

A negyven napba jelenleg nem számítanak bele, és nem is előírt böjti napok a vasárnapok. A böjti fogadalmainkat megtehetjük úgy is, hogy a negyven hétköznapra vonatkozzanak, de úgy is, hogy végig megtartjuk a nagyböjtben. Az alkoholböjtöt például nem érdemes vasárnap megszakítani, mert a májnak három hétre van szüksége a regenerációhoz. :)

21. *Mit jelképez a lila szín a nagyböjti liturgiában?*

A lila a készülleti, bűnbánati időszakok színe.

22. *Hogyan alakult ki a keresztúti ájzatosság hagyománya?*

A szentföldi zarándokok lelkes úti beszámolóit után az itthon maradottak is végig akarták járni Jézus útját, elmélkedni az eseményekről az elítélésétől az eltemetéséig. Ezért kezdtek kálváriákat építeni és keresztutat járni.

23. *Miért tizennégy stációból áll a keresztút?*

A ferencesek már a 14. században jártak tizennégy állomásos keresztutat Jeruzsálemben. Az idők során sokféle számú stációval állítottak keresztutat (hétől egészen negyvenhárom állomásig), a 18. században a Szentszék a tizennégy stációsat fogadta el, és ehhez kapcsolt búcsút.

24. *Van, ahol van egy tizenötödik stáció is: Jézus feltámadása...*

Igen, de nagybőjtben ez nem annyira szerencsés, és nincs is benne a praeorator által normatívan előírt rendben.

25. *Egyes stációk eseménye nincs benne a Bibliában (például Veronika kendője, Jézus elesik a kereszttel). Ezek honnan származnak, hogyan alakultak ki?*

A jeruzsálemi zarándoklatok alkalmával, az egyes helyekhez fűződő hagyományok kerültek be a stációkba.

26. *Honnan ered a Laetare vasárnap szokása, és az azt jelképező rózsaszínű liturgikus szín?*

E vasárnap a bőjt felén túl vagyunk, illetve a keresztségre készülők első vizsgáján (skrutínium): örvendünk a húsvét közeledtének, és az Egyház új tagjainak. Örömlésben enyhül a nagybőjt liturgikus szigora: kicsit szólhat az orgona, némi díszítés kerülhet a szentélybe, és a lila szín rózsaszínűre világosodik. Ennek eredete, hogy a pápa e napon áldotta meg az aranyrózsát.

27. *Van olyan templom, ahol egész nagybőjtben, van, ahol a virágvasárnapot megelőző vasárnapon letakarják a főoltárképet és/vagy a feszületet. Mikor és miért alakult ki ez a szokás, és van erre valamilyen egységes iránymutatás?*

A szentélyt régen hétköznapi nagy függönnyel takarták el, amit vasárnap elhúztak (ezt a németek „éhségfüggönynek” nevezték). A képek, szobrok eltakarása általánosan szokásban volt, és maradt is néhol (bár csak a főoltárképet szokták lefedni a legtöbb helyen). Ez a dísztelenség miatt volt: a befelé fordulás és bűnbánati időszak külső megnyilvánulása. A keresztet feketevasárnapra (nagybőjt ötödik vasárnapja) takarjuk el, hogy aztán nagypénteken még drámaiban, az újdonság erejével szembesüljünk vele. Jelenleg nem kötelező, de ismert ez a szokás.

28. *A szent három napon (nagycsütörtök, nagypéntek, nagyszombat) kötelező mennem templomba?*

Nem, de ekkor van az év három legjobb szertartása – kár lenne kihagyni.

29. *Ferenc pápa rendelkezése alapján nagycsütörtökön, az utolsó vacsora miséjében nőknek is megmosható a lába. Hogyan lehetséges ez, hiszen az apostolok férfiak voltak?*

Ferenc pápa már szolgálata kezdetén kilépett néhány merev keretből: nem kitüntetésként mosta meg bíborosok lábát, hanem elment börtönbe, és mindenféle

ember lábát megmosta. 2016-ban minden papnak lehetőséget adott, hogy a közösség változatosságát és egységét megjelenítse a tizenkét ember kiválasztásánál. Jézus tettét ezzel nem pontosan utánozzuk, hanem követjük őt. Ebben a követésben a Szentatya nem tartotta kizárólagosnak, hogy csak férfiak lábát lehessen megmosni. Egyébként az eucharishtiában is bizonyos elemeket megőrzünk, másokat nem (például a ruha, a testtartás, a kenyér formája, a bor fajtája mind mellékesek lettek).

30. Nagyszombaton ünnepeljük Jézus feltámadását? Húsvét vigíliája a nagyböjt része

Húsvét vigíliája az átmenet ünnepe (pészah: átvonulás, átmenet). Nagyböjtben kezdjük, és húsvétba érkezünk. Csodálatos éjszaka!

A kérdéssort Kuzmányi István és Szalontai Anikó állította össze. Magyar Kurír

Tisztelt Rendtársak, változatlanul várom ötleteiteket hírleveleink tartalmára vonatkozólag.

v. Balog Barna tkp. balog.barna.bb@gmail.com ☎ +36708857746